

# Afganistanin tilannekatsaus elokuussa 2021

## Tietoa raportista

Tässä raportissa käsitellään Afganistanin tilannetta elokuussa 2021, jolloin Taliban-liikkeen ja kansainvälisen yhteisön tukeman Afganistanin keskushallinnon väliset taistelut olivat kiihtyneet kevästä 2021 alkaen ja liike aloitti keskushallinnon romahtamiseen johtaneen valtausoperaation. Raportissa käsitellään keskushallinnon romahtamiseen johtaneita tapahtumia sekä Afganistanin poliittista tilannetta, turvallisuustilannetta ja humanitaarista tilannetta Taliban-liikkeen valtaannousun jälkeen. Taistelujen kulkua ja niiden vaikutuksia maan turvallisuustilanteeseen ennen elokuuta 2021 käsitellään Maatietopalvelun aiemmin laatimissa raporteissa. Raportissa käytetään lähteenä erilaisia julkisesti saatavilla olevia aineistoja, jotka on julkaistu 31.8.2021 tai aiemmin. Afganistanin tilanteen epävarmuuden vuoksi raportissa esitetyt asiat saattavat muuttua nopeasti.

Raportin laadinnassa on noudatettu Euroopan unionin yhteisiä suuntaviivoja lähtömaatiedon tuottamisesta (2008). Raportti perustuu huolellisesti valittuihin lähteisiin, joista kaikki on listattu raportin lähdeluetteloon. Ilmeisiä ja kiistattomia tosiasioita lukuun ottamatta kaikki esitetty tieto on tarkastettu useammasta lähteestä, ellei muuta erikseen mainita. Raportissa esitetyt tiedot on hankittu, arvioitu ja käsitelty huolellisesti, raportin laatimisen varatun ajan ollessa rajattu. Raportti ei pyri olemaan kaikenkattava, eikä sitä tule pitää yksinään minkään oleskeluluvan, pakolaisaseman tai turvapaikkahakemuksen perusteena. Vaikka jotain tapahtumaa, henkilöä tai organisaatiota ei olisi mainittu raportissa, tämä ei tarkoita, etteikö kyseistä tapahtumaa olisi tapahtunut tai kyseistä henkilöä tai organisaatiota olisi olemassa. Raportissa esitetyt tiedot, näkemykset ja lausunnot eivät välttämättä edusta Maahanmuuttoviraston virallista kantaa, eikä se ole poliittinen kannanotto tai oikeudellinen arvio.

## Sisällys

|                                                                              |    |
|------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1 Afganistanin keskushallinnon romahtamiseen johtaneet tapahtumat .....      | 2  |
| 2 Poliittinen tilanne.....                                                   | 5  |
| 3 Turvallisuustilanne.....                                                   | 7  |
| 3.1 Talibanin valtausoperaation vaikutukset siviilien elinolosuhteisiin..... | 9  |
| 3.2 Siviiliuhrit.....                                                        | 10 |
| 4 Humanitaarinen tilanne.....                                                | 11 |
| Lähteet .....                                                                | 13 |

## 1 Afganistanin keskushallinnon romahtamiseen johtaneet tapahtumat

Kansainvälisen yhteisön tukeman Afganistanin keskushallinnon ja Taliban-liikkeen väliset rauhanneuvottelut alkoivat syksyllä 2020 Qatarin Dohassa ja saman aikaisesti Taliban kiihdytti hyökkäyksiään, vuoden 2020 ollessa yksi väkivaltaisimmista YK:n Afganistan-ohjelma UNAMAN vuonna 2009 aloittaman tilastoinnin aikana Talibanin hyökkäykset olivat suurelta osin sen taistelijoiden tekemiä salamurhia, joiden kohteeksi joutuivat Kabulissa ja muissa suurissa kaupungeissa vapaalla olleet turvallisuusjoukkojen sotilaat, tuomarit, asianajajat, virkamiehet, journalistit sekä aktivistit. Afganistan Analysts Network (AAN) arvioi, että Talibanin strategiana oli pyrkiä hiljentämään sen mahdollisia vastustajia, mutta samalla välttää suuren mittaluokan terrori-iskuja, joista olisi voinut tulla peruste kansainvälisille joukoille jatkaa operaatiotaan Afganistanissa.<sup>1</sup>

Presidentti Joe Biden ilmoitti huhtikuussa viimeistenkin Yhdysvaltojen joukkojen vetäytyvän Afganistanista 11.9.2021 mennessä, jolloin tulee kuluneeksi 20 vuotta Afganistanin sotaan johtaneista terrori-iskusta Yhdysvalloissa. The New York Timesin mukaan Biden päätyi ratkaisuunsa arvioituaan uudelleen häntä edeltäneen presidentti Donald Trumpin Taliban-liikkeen kanssa 29.2.2020 solmiman alustavan rauhansopimuksen mukaista vetäytymisajankohtaa, joka olisi sopimuksen mukaan ollut 1.5.2021.<sup>2</sup>

Kansainvälisten joukkojen aloitettua vetäytymisensä toukokuussa 2021, Taliban-liike kiihdytti väkivaltaansa valtiollisia turvallisuusjoukkoja vastaan ja kieltäytyi jatkamasta Afganistanin hallituksen kanssa käytyjä rauhanneuvotteluja, kunnes kaikki kansainväliset joukot ovat vetäytyneet maasta. Maataisteluiden seurauksena Taliban valtasi kesä- ja heinäkuussa 2021 merkittävän määrän alueita etenkin Afganistanin maaseudulta. Taistelut vaativat myös tuhansia siviiliuhreja.<sup>3</sup> Heinä-elokuun 2021 taitteessa taistelut keskittyivät Heratin, Helmandin ja Kandaharin maakuntiin, joiden pääkaupungit Taliban pyrki valtaamaan. Aktiivisimmat taistelut olivat näin siirtymässä maaseutualueilta joihinkin kaupunkeihin.<sup>4</sup>

Elokuun 2021 alussa tilanne muuttui nopeasti, kun Taliban käynnisti 6.8. alkaen valtausoperaation, jolla se sai lukuisia Afganistanin maakuntia kokonaan hallintaansa. 15.8.2021 mennessä Taliban-liikkeen joukot piirittivät Kabulia, ja pian tämän jälkeen, presidentti Ashraf Ghanin poistuttua maasta, Taliban sai käytännössä koko Afganistanin hallintaansa.<sup>5</sup> Viimeiset Yhdysvaltojen joukot vetäytyivät Afganistanista 30.8.2021, mikä merkitsi lähes 20 vuotta kestäneen sodan päättymistä Yhdysvaltojen johtaman liittouman osalta.<sup>6</sup>

### Talibanin valtausoperaation eteneminen elokuussa 2021

Etelä-Afganistanissa sijaitsevan Nimrozin maakunnan pääkaupunki Zaranj siirtyi Talibanin haltuun ilman taisteluja 6.8. Nimroz oli näin ensimmäinen maakunta, jonka pääkaupungin Taliban kykeni saamaan hallintaansa. Tämän jälkeen 8.8. Taliban sai haltuunsa Kunduzin kaupungin, jonka hallinnasta oli taistelu jo pitkään. Sen ja seuraavien päivien aikana Talibanin haltuun siirtyivät muun muassa Jawzjanin maakunnan pääkaupunki Sheberghan, Sari Pul (samannimisen maakunnan pääkaupunki), Takharin maakunnan Taloqan,

---

<sup>1</sup> AAN/Clark 21.8.2021.

<sup>2</sup> NYT/Gibbons-Neff 31.8.2021.

<sup>3</sup> AAN/Clark 16.7.2021.

<sup>4</sup> BBC 1.8.2021.

<sup>5</sup> Washington Post /Mellen 16.8.2021.

<sup>6</sup> NYT 31.8.2021.

Samanganin maakunnan Aibak sekä Farah (myös samannimisen maakunnan pääkaupunki).<sup>7</sup>

11.8.2021 käytiin taisteluja etenkin Balkhin maakunnan pääkaupungissa Mazari Sharifissa, jossa presidentti Ghani kävi vielä valamassa joukkoihinsa taistelutahtoa.<sup>8</sup> Samanaikaisesti kuitenkin Taliban sai haltuunsa muun muassa Badakhshanin maakunnan pääkaupungin Faizabadin ja Baghlanin maakunnan Poli Khomrin. 12.8. Taliban valtasi sekä Ghaznin maakunnan, että Länsi-Afganistanin keskuksen Heratin samannimisen pääkaupungin. Viimeiset suurimmat taistelut päättyivät 13.8., kun Taliban sai haltuunsa Kandaharin samannimisen pääkaupungin sekä Helmandin pääkaupungin Lashkargahin.<sup>9</sup> Yksi merkittävimmistä Talibanin voitoista tapahtui 13.8., kun se kaappasi Heratin kuvernöörin ja paikallisen johtohahmon Ismail Khanin. Tämä oli viimeinen niin kutsuista alueellista sotakomentajista, jotka olisivat saattaneet pitää valtiollisia joukkoja koossa. Toisin kuin ilmeisesti muut alueelliset johtajat, hän ei ollut tehnyt Talibanin kanssa sopimusta vetäytymisestä.<sup>10</sup>

14.8.2021 Kunarin maakunnan pääkaupunki Asadabad ja Faryabin maakunnan pääkaupunki Gardez siirtyvät Talibanin hallintaan, ja turvallisuusjoukot vetäytyvät myös Mazari Sharifista sekä Kabulin eteläpuolella sijaitsevan Wardakin maakunnan pääkaupungista Maidan Shahrsta.<sup>11</sup> Sunnuntaina 15.8. Taliban valtasi ensin Kabulin itäpuolella sijaitsevan Nangarharin maakunnan pääkaupungin Jalalabadin, joka oli viimeinen alue, jossa turvallisuusjoukkojen alueellinen armeijakunta oli edelleen käytännössä toiminnassa.<sup>12</sup>

Sunnuntaihin 15.8. mennessä Taliban-joukot olivat asettautuneet asemiin Kabulin kaupungin ympäristöön, mutta päättäneet odottaa kansainvälisten diplomaattien ja joukkojen poistumista maasta. Kyseisen päivän aamuna turvallisuusjoukot Kabulissa luopuivat tehtävistään, ja kun presidentti Ashraf Ghanin ilmoitettiin poistuneen maasta kertomatta siitä millekään taholle, keskushallinto käytännössä lakkasi olemasta. Tämän jälkeen Taliban päätti välittömästi täyttää syntyneen valtatyhjiön ja liikkeen taistelijat valtasivat Kabulilman vastarintaa.<sup>13</sup> Valtausoperaation loppupuolella oli yritetty aloittaa neuvottelut väliaikaishallinnon muodostamisesta, mikä olisi mahdollistanut, että turvallisuusjoukot olisivat pitäneet Kabulia hallinnassaan ainakin järjestäytyneiden evakuointien ajan. Presidentti Ghanin poistuminen kuitenkin lopetti neuvottelut, mikä johti turvallisuusjoukkojen antautumiseen ja Kabulin kaaokseen ajautumiseen.<sup>14</sup>

Valtausoperaation aikana oli vain vähän näkyviä Taliban-joukkojen siirtoja, mikä voi tarkoittaa, että se oli jo ennakoivasti siirtänyt taistelijoita eri alueille.<sup>15</sup> Medialähteiden mukaan Taliban oli jo kuukausia aiemmin siirtänyt joukkojaan vapaasti Kabulil lähistölle valmistuakseen valtaamiseen. Jotkut Kabulil asukkaat ovat myös valtauksen jälkeen kertoneet, että jo keväällä 2021 useille kaupungin alueille muutti ihmisiä, joita paikalliset eivät tunnistanee, kuten yleensä tiiviisiä afganistanilaisissa asuinyhteisöissä. Paikallislähteiden

---

<sup>7</sup> Washington Post / Mellen 16.8.2021.

<sup>8</sup> The Guardian / Garham-Harrison & Savage 14.8.2021.

<sup>9</sup> Washington Post / Mellen 16.8.2021; The Guardian 16.8.2021.

<sup>10</sup> AAN/van Bijlert 15.8.2021.

<sup>11</sup> The Guardian / Garham-Harrison & Savage 14.8.2021.

<sup>12</sup> The Guardian 16.8.2021.

<sup>13</sup> AAN/van Bijlert 17.8.2021; The Guardian/Giustozzi 16.8.2021.

<sup>14</sup> NYT/Sadat 27.8.2021.

<sup>15</sup> AAN/van Bijlert 15.8.2021.

mukaan useat näistä ihmisistä ilmestyivät 15.8. aamulla aseistettuina kantaen Talibanin lippua.<sup>16</sup>

### **Syyt keskushallinnon ja turvallisuusjoukkojen romahtamiselle**

Tutkimusorganisaatio Afghanistan Analysts Network (AAN) kuvaa, että joillain alueilla Afganistanin turvallisuusjoukot vetäytyivät ilman taistelua. Osalla alueista turvallisuusjoukoille tuli yllätyksenä, että taisteluiden päättymisestä oli sovittu. Useissa maakunnissa käytiin kuitenkin useita päiviä kestäneitä taisteluja, mutta näilläkin alueilla päädyttiin tilanteeseen, jossa alueen johtoasemia pitäneet henkilöt joutuivat neuvottelemaan hallinnan vaihdoksesta.<sup>17</sup>

Keskushallinnon kerrotaan olleen valtausoperaation alkamisenkin jälkeen todellisuudesta irtaantuneessa kuplassa, eikä Talibanin etenemistä haluttu tunnustaa, vaan taistelujen johtamisen sijaan johtohenkilöt jatkoivat kiireettömien asioiden hoitamista. Afganistan oli myös kuluneen vuoden aikana ajautunut akuuttiin talouskriisiin, minkä vuoksi maakunnissa työskenteleville virkamiehille, ja oletettavasti myöskään sotilaille ei ollut maksettu palkkaa useaan kuukauteen. Afganistanin turvallisuusjoukot vaikuttivat olevan jo ennen valtausoperaation alkua epämotivoituneita taistelemaan. Ne olivat heikkoja ja kärsivät tuen puutteesta. Oli kuitenkin myös joukkoja, jotka olivat valmiita taistelemaan, mutta strategisen ja operatiivisen johdon sekä resurssien ja lisävahvistusten puuttumisen vuoksi jäljelle jääneetkin turvallisuusjoukot luhistuivat nopeasti.<sup>18</sup>

AAN:n mukaan keskushallinnon luhistuminen vaikutti sen heikon Yhdysvaltojen vetäytymiseen valmistautumisen vuoksi tapahtuneelta dominoefektin omaisesti edenneeltä ketjulta, mutta sen taustalla oli myös Talibanin tarkkaan harkittu suunnitelma, josta maan viranomaiset tai tiedustelupalvelu eivät vaikuttaneet olevan tietoisia. Talibanin kerrotaan olleen hyvin valmistanut valtausoperaatioon ja valmistelleen sitä useita kuukausia. Osana valmistautumista Taliban hyödynsi paikallishallintoihin rakentamiaan verkostoja sekä uhkailemalla että tekemällä sopimuksia vallasta luopumisesta.<sup>19</sup> Washington Postin haastatteleminen useiden Afganistanin turvallisuusjoukkojen edustajien mukaan Talibanin ja Yhdysvaltojen sovittua kansainvälisten joukkojen vetäytymisestä Taliban käynnisti useita paikallistason neuvotteluja hallinnan luovuttamisesta taistelujen edettäessä. Myös neuvottelut Talibanin ja useiden maakuntien pääkaupunkien viranomaisten välillä etenivät nopeasti.<sup>20</sup>

Vetäytyneiden joukkojen kohtalo on vaihdellut eri alueiden välillä. Esimerkiksi Uruzganissa ja Logarissa antautuneet turvallisuusjoukot ja virkamiehet joutuivat Talibanin vangeiksi, eikä heidän kohtalostaan ole alueen hallinnan vaihtumisen jälkeen tietoa. Toisilla alueilla, kuten Kunduzissa, Heratissa ja Kunarissa valtiollisten joukkojen annettiin poistua Talibanin otettua alueet hallintaansa.<sup>21</sup> Ghaznissa maakunnan kuvernööri teki sopimuksen vallan luovuttamisesta, mutta valtiolliset turvallisuusjoukot pidättivät hänet pian, kun hän oli pakenemassa Kabuliin. Myös Helmandissa koettiin joukkojen massa-antautumisia.<sup>22</sup> Näidenkään joukkojen kohtalosta ei ole raportoitu niiden vetäytymisen jälkeen.

Arvioidaan, että keskushallinnon mureneminen ei johtunut siitä, ettei demokraattiseen järjestelmään olisi uskottu, vaan siitä, että presidentti Ghanin johtamana sitä ei pidetty

<sup>16</sup> Der Spiegel/Reuter 20.8.2021; Newlines / Qazizai 26.8.2021

<sup>17</sup> AAN/van Bijlert 15.8.2021.

<sup>18</sup> AAN/van Bijlert 15.8.2021.

<sup>19</sup> AAN/van Bijlert 15.8.2021.

<sup>20</sup> Washington Post/George 15.8.2021.

<sup>21</sup> AAN/van Bijlert 15.8.2021.

<sup>22</sup> Washington Post/George 15.8.2021.

taistelun arvoisena.<sup>23</sup> Monet sotilaat suostuivat sopimuksiin, koska heille oli kirkastunut, että Yhdysvaltojen vetäytyessä Talibanin vastaiseen taisteluun tarvittavaa ilma- ja muuta tukea ei olisi enää saatavilla.<sup>24</sup> Yhdysvaltojen vetäytyminen tapahtui useilla alueilla nopeasti, ja esimerkiksi tärkeistä lentotukikohdista Kandaharissa ja Kabulin Bagramissa vetäydyttiin heinäkuussa ilman, että afganistanilaisille olisi ilmoitettu asiasta. Yhdysvaltojen kerrotaan myös vetäytyessään tuhonneen erikoisjoukkojen kalustoa välttääkseen sen joutumisen vääriin käsiin.<sup>25</sup>

## 2 Poliittinen tilanne

### Talibanin asettaman hallinnon järjestäytyminen

Käytännössä vallan siirtyminen eri alueilla Talibanille tarkoitti sitä, että keskushallinnon virkamiehet ja turvallisuusjoukot olivat poistuneet alueelta, mutta Talibanin taistelijat eivät olleet välttämättä ottaneet vielä aluetta hallintaansa. Jollain alueilla, kuten Kunduzissa, Heratissa, Helmandissa ja Kandaharissa, keskushallinnon edustajat vetäytyivät ensin johonkin lähellä sijaitsevaan sotilastukikohtaan, mutta käytännössä kaikilla alueilla keskushallinto lopulta joko antautui tai neuvotteli itselleen pakoreitin. Talibanin kerrotaan saaneen haltuunsa suuria määriä entisiä Afganistanin turvallisuusjoukkojen aseita.<sup>26</sup>

Talibanin poliittinen edustajisto, jota johtaa mulla Baradar, saapui Qatarin Dohasta ensin Kandahariin 17.8.2021 ja tämän jälkeen seuraavana päivän Kabuliin aloittaakseen neuvottelut uuden hallinnon muodostamisesta.<sup>27</sup> Talibanin poliittinen edustajisto on neuvotellut myös edellistä hallintoa edustaneiden henkilöiden, kuten aiemman presidentti Hamid Karzain, aiemmin epävirallista pääministerin tehtävää hoitaneen Abdullah Abdullahin sekä Hizbi Islami -puolueen johtajan Gulbuddin Hekmatyarin kanssa.<sup>28</sup> On vielä epäselvää, onko tapaamiset järjestetty vain kohteliaisuuden vuoksi, vai aiotaanko kyseiset tahot ottaa mukaan uuden hallinnon muodostamiseen.<sup>29</sup> Neuvotteluiden tarkoituksena on ollut myös valaa luottamusta tavalliseen väestöön.<sup>30</sup> Talibanin kerrotaan myös tavoitelleen useita edellisessä hallinnossa palvelleita teknokraatteja ja virkamiehiä, jotta nämä jatkaisivat hallinnossa myös Taliban-liikkeen alaisuudessa. Myös entisiä turvallisuusjoukkojen koulutettuja sotilaita on pyritty värväämään, jotta erikoistuneen sotilaskaluston käyttö onnistuu.<sup>31</sup>

Afganistan-tutkija Antonio Giustozzin mukaan Taliban on vihjaillut haluavansa ottaa käyttöön Afganistanin vuoden 1964 monarkistisen perustuslain uuden hallintonsa perustuslain pohjaksi, mutta haluaa tehdä siihen kuitenkin muutoksia. Tämä voidaan nähdä positiivisena signaalina, koska kyseinen perustuslaki aloitti aikanaan lyhyen demokraattisen aikakauden Afganistanin historiassa. Perustuslaki ei kuitenkaan sisällä mainintoja esimerkiksi puoluejärjestelmästä.<sup>32</sup>

Taliban on pyrkinyt viime viikkoina, ja jo aiemmin, luomaan mediakuvaa, joka eroaa 1990-luvun hirmuhallinnosta ja jolla pyritään saamaan tavalliset afganistanilaiset rauhoittumaan.

---

<sup>23</sup> AAN/van Bijlert 15.8.2021.

<sup>24</sup> Washington Post/George 15.8.2021; NYT/Sadat 27.8.2021.

<sup>25</sup> Der Spiegel/Reuter 20.8.2021.

<sup>26</sup> AAN/van Bijlert 15.8.2021.

<sup>27</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>28</sup> Tolo News 22.8.2021.

<sup>29</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>30</sup> Al-Jazeera/Latifi 22.8.2021.

<sup>31</sup> The Guardian/Giustozzi 16.8.2021.

<sup>32</sup> The Guardian/Giustozzi 16.8.2021.

Taliban on värvännyt taistelijoita, joilla on kansainvälistä kokemusta ja mediaosaamista, erotuksena aiemmasta hallinnosta, joka luotti lähinnä väkivaltaan.<sup>33</sup> Pitämissään lehdistötilaisuuksissa Talibanin edustajat ovat tuoneet esiin, että Taliban aikoo kunnioittaa naisten oikeuksia ja lehdistönvapautta. Se myös julisti antavansa armahduksen kaikille kansainvälisten joukkojen ja aiemman hallinnon kanssa yhteistyötä tehneille afganistanilaisille.<sup>34</sup> Talibanin edustajat ovat myös esimerkiksi osallistuneet aiemmin vääräuskoisina pitämiensä shiiamuslimien kokoontumisiin, ja vakuuttaneet yhteisöjen olevan turvassa. Talibanin poliittisen osaston julkilausumien ulottuminen kentällä olevien taistelijoiden toimintaan on kuitenkin vähintäänkin epävarmaa.<sup>35</sup>

Esimerkiksi Afganistan Analysts Network on jo aiemmin selvittänyt Taliban-hallinnon toimintaa liikkeen ennen kesää 2021 hallitsemilla alueilla. Liike on samanaikaisesti sallinut esimerkiksi aiemman keskushallinnon tukemien koulujen ja sairaaloiden toiminnan alueella, mutta vaatinut niitä esimerkiksi noudattamaan liikkeen näkemyksiä islaminuskosta. Toisaalta esimerkiksi poliorokotuksia ei ole sallittu kaikilla Talibanin aiemmin hallitsemilla alueilla, koska niitä on pidetty länsimaiden salaliittona. Aasukkaat ovat osin sopeutuneet hallinnon asettamiin rajoituksiin, mikä on merkinnyt esimerkiksi maanviljelystöiden lopettamista taisteluiden ajaksi. Monilla alueilla Talibanin oikeusjärjestelmää on pidetty toimivampana kuin keskushallinnon, vaikka se ei ole noudattanut periaatteita oikeudenmukaisista oikeudenkäynneistä tai tuomioista. Taliban-liike ei ole myöskään katsonut olevan vastuussa hallintonsa toimista paikallisille asukkaille, ja sen toimien ja päätösten vastustaminen tai kyseenalaistaminen on voinut olla vaarallista.<sup>36</sup>

Taliban ei ole yhtenäinen järjestö, vaan erilaisista heimoverkostoista, joita johtavat neuvostot eli *shurat*, koostuva liike, joten on vielä epäselvää, pystyykö se rakentamaan yhtenäistä hallintoa Afganistaniin vai jakaantuuko maan johto eri fraktioiden hallitsemiin alueisiin. On mahdollista, että nämä eri alueellisten heimojohtajien alaiset verkostot ajautuvat keskinäiseen valtakamppailuun.<sup>37</sup> Toistaiseksi ei ole myöskään selvää, kuka Talibanin johtajistosta tulee käyttämään ylintä valtaa uudessa hallinnossa. Julkisuudessa on esiintynyt toistaiseksi vain Baradar, joka ei ole kuitenkaan koko liikkeen johtaja. Sen sijaan varsinainen emiiri, eli Talibanin ylin uskonnollinen johtaja, mulla Haibatullah Akhundzada ei ole esiintynyt vielä julkisuudessa Afganistanin valtauksen jälkeen. Liikkeen perustajan Mullah Omarin poikaa Mohammad Yakubia, joka toimii Talibanin sotilaallisena johtajana, pidetään kuitenkin liian nuorena tehtävään. Näiden lisäksi Haqqani-verkoston johtaja Sirajuddin Haqqania pidetään yhtenä varteenotettavana johtajaehdokkaana. Pakistanin turvallisuuspalvelun epäillään pyrkivän vaikuttamaan tulevan hallinnon ja sen johtajan valintaan.<sup>38</sup>

---

<sup>33</sup> Politico/Saeed 20.8.2021.

<sup>34</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>35</sup> Politico/Saeed 20.8.2021.

<sup>36</sup> AAN 12.7.2021.

<sup>37</sup> Gandhara/Synovitz 25.8.2021.

<sup>38</sup> Der Spiegel/Reuter 20.8.2021.

### 3 Turvallisuustilanne

YK:n humanitaaristen asioiden koordinoitavien toimisto UN OCHA raportoi Kabulin valtaamisen jälkeisellä viikolla turvallisuustilanteen olleen rauhallinen suurimmassa osassa Afganistanin alueita. Turvallisuusvälikohtauksista kuitenkin raportoitiin Baghlanin maakunnan Poli Hisarissa, Dih Salahissa ja Andarabissa sekä Laghmanin maakunnan Alingarissa, sekä Kabulin ja Panjshirin maakunnissa. Myös Länsi-Afganistanissa raportoitiin yksittäisistä välikohtauksista. Laghmanin maakunnassa turvallisuusvälikohtaukset olivat Talibanin ja ISIS-järjestön Afganistanin-haaran ISKP:n (*Islamic State Khorasan Province*) välisiä taisteluja.<sup>39</sup> Baghlanissa paikalliset heimomilitiat saivat edellä mainitut Poli Hisarin, Dih Salahin ja Andarabin piirikunnat hallintaansa, mutta Taliban sai vallattua ne takaisin hallintaansa 23.8.<sup>40</sup> AAN:n mukaan välikohtauksista raportoitiin myös Daikundissa paikallisen sotilaskomentaja Muhammad Ali Sedaqatin joukkojen, jotka ovat liittyneet Talibanin, sekä varsinaisen Talibanin välillä, minkä raportoitiin johtuneen joukkojen puutteellisesta sotilaskurista. Vahvistamattomien tietojen mukaan myös Parwanin Chahrikarissa tapahtui turvallisuusvälikohtauksia kyseisellä viikolla.<sup>41</sup>

Khostin Asadabadissa järjestettiin 17.8. Taliban-hallintoa vastustanut mielenosoitus.<sup>42</sup> Mielenosoituksen kerrotaan johtaneen seitsemän siviilin haavoittumiseen.<sup>43</sup> Myös Nangarharin Jalalabadissa järjestettiin Talibania vastustanut mielenosoitus 18.8., jossa paikalliset pyrkivät korvaamaan kaupungissa esillä olleen Taliban-lipun Afganistanin islamilaisen tasavallan lipulla. Tämä johti Taliban-taistelijoiden väliintuloon, jossa kolme ihmistä sai surmansa ja useita muita haavoittui.<sup>44</sup>

Kaupungin valtauksista seurannut kaaos Kabulissa vallinnut kaaos rauhoittui seuraavina päivinä, lukuun ottamatta kaupungin lentokenttäaluetta, sen jälkeen, kun Talibanin puhemies ja aiemman hallinnon sisäministeri ilmoittivat, että kaupunkiin ei aiota kohdistaa aseellista hyökkäystä ja sen turvallisuudesta tullaan huolehtimaan. Ainoa paikka mistä raportoitiin heti merkittävästä levottomuuksista, oli Kabulin lentokenttä.<sup>45</sup> Lukuisat valtiot aloittivat jo kaupungin valtauksen ollessa käynnissä evakuointioperaation, jolla ne pyrkivät saamaan kansalaisensa ja eri perustein valitut afganistanilaiset pois maasta. Tämä johti siihen, että tuhannet ihmiset pyrkivät pääsemään lentokentälle, josta kaupalliset lennot oli jo peruttu.<sup>46</sup> Heti Talibanin valtausoperaation jälkeisenä päivänä ainakin 10 ihmisen raportointiin saaneen surmansa lentokentällä olleissa levottomuuksissa.<sup>47</sup> Tämän jälkeen mahdollisesti aiheutuneista siviiliuhreista ei ole saatavilla tietoa.

Kaaos Kabulin lentokentän ympäristössä jatkui yli viikko kaupungin valtauksen jälkeen, tuhansien ihmisten pyrkien edelleen poistumaan maasta. Taliban on asettanut lentokentän ympäristön tarkastuspisteitä ja suorittaa joukkojenhallintaa, minkä kerrotaan olevan myös väkivaltaista. Lentokentälle pääseminen oli erittäin vaikeaa kaaoksen ja väkijoukon sekä Talibanin tarkastuspisteiden vuoksi. Kabulissa raportoitiin satunnaisista ryöstely- ja murtoyrityksistä etenkin yöaikaan sekä tapauksista, joissa Taliban tai Taliban-joukkoina

---

<sup>39</sup> UN OCHA 25.8.2021.

<sup>40</sup> Reuters 23.8.2021.

<sup>41</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>42</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>43</sup> UNOCHA 25.8.2021.

<sup>44</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>45</sup> AAN/van Bijlert 17.8.2021.

<sup>46</sup> AAN/van Bijlert 17.8.2021; AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>47</sup> Tolo News 16.8.2021.

esiintyvät taistelijat olivat ottaneet poliisi- ja sotilasajoneuvoja hallintaansa. Taliban on myös asettanut Kabuliin tarkastuspisteitä.<sup>48</sup>

Evakuointioperaation ja kaaoksen jatkuessa useat tahot varoittivat Afganistanin ISIS-haaran ISKP:n pyrkivän iskemään lentoasemalle. Elokuun 25. päivä lentokentän läheisyydessä tapahtuikin itsemurhaisku, joka tekijäksi ISKP myöhemmin ilmoittautui. Iskussa sai surmansa ainakin 170 siviiliä ja useiden satojen kerrotaan haavoittuneen. Pian iskun jälkeen Yhdysvallat ilmoitti vastaavan siihen sotilaallisesti, ja 28.8. se teki miehittämättömällä lennokilla kohdennetun iskun Nangarharin maakunnassa kohteeseen, joka olisi ollut Yhdysvaltojen mukaan itsemurhaiskun takana.<sup>49</sup> Lennokki-iskun jälkeen julkisuudessa on esiintynyt tietoja, joiden mukaan kohteeksi joutuneilla ei olisi ollut todellista osuutta Kabulin iskuun. Paikallislähteiden mukaan lennokki-iskun kohteeksi olisi joutunut siviilejä.<sup>50</sup> Tietoja ei ole kuitenkaan pystytty varmistamaan. Yhdysvallat kertoi tehneensä 29.9. toisen lennokki-iskun Kabulissa, jonka kohteena oli sen mukaan lentoasemalle pyrkinyt, räjähteillä lastattu ajoneuvo. Myös tässä iskussa epäillään saaneen surmansa siviilejä, mutta tietoa ei ole pystytty vahvistamaan.<sup>51</sup>

Vaikka Talibanin on kerrottu soluttaneen taistelijoita Kabuliin jo etukäteen, tuli pääkaupungin nopea antautuminen liikkeelle yllätyksenä, mikä vaikeutti joukkojen saamista kaupunkiin.<sup>52</sup> Uutislähteiden mukaan Kabuliin saapuneet ja sen järjestystä ylläpitävät Taliban-joukot kuuluvat Haqqani-verkoston.<sup>53</sup> Myös verkoston johtajistoon kuuluva Khalil Ur-Rahman Haqqani kertoo Al-Jazeeralle, että Haqqani-verkosto vastaa nyt Kabulin turvallisuudesta.<sup>54</sup> Newlines Magazinen mukaan Talibanin johtajisto ei ole kuitenkaan vastuuttanut Kabulia Haqqani-verkostolle, vaan se hallitsee noin puolta kaupungista. Haqqani-verkoston lisäksi kaupungissa toimii myös Talibanin niin sanottuja punaisia ryhmiä eli erikoisjoukkoja.<sup>55</sup> Kabulista paennut henkilö on kertonut myös, että kaupungissa olevat taistelijat puhuvat punjabia, urdua ja pashtua. Haqqani-verkosto on tunnettu Talibanin muuta liikettä brutaalimpana ja väkivaltaisempaan osana ja se on vastannut useiden lukuisia siviiliuhreja vaatineiden terrori-iskujen toteutuksesta etenkin Kabulissa.<sup>56</sup>

### **Panjshirin vastarintaliike**

Ainoa Afganistanin alue, joka ei ole siirtynyt kokonaisuudessa Talibanin hallintaan on tadjikkienemmistöinen Panjshirin maakunta Keski-Afganistanissa, Kabulin koillispuolella. Sekä neuvostomiehitystä että 1990-luvun Talibanin hallintoa vastustaneen Ahmad Shah Massudin poika Ahmad Massud on julistautunut Panjshirin vastaliikkeen, joka käyttää itsestään nimeä "Kansallinen vastarintaliike" (National Resistance Front), johtajaksi.<sup>57</sup> Myös Afganistanin varapresidentti Amrullah Saleh pakeni Panjshiriin ja on julistautunut Afganistanin viralliseksi hallitsijaksi presidentti Ghanin paettua maasta. Myös maan perustuslain mukaan hän on juridisesti islamilaisen tasavallan päämies, sillä tasavalta ei ole virallisesti hajonnut.<sup>58</sup> Saleh ilmoittaa kuitenkin toimivansa erillään vastarintaliikkeestä.<sup>59</sup> Myös entisiä Afganistanin

---

<sup>48</sup> AAN/van Bijlert 17.8.2021.

<sup>49</sup> NYT/Nossiter & Schmitt 28.8.2021.

<sup>50</sup> The Guardian/Burke 28.8.2021.

<sup>51</sup> NYT/Zucchino 30.8.2021.

<sup>52</sup> Newlines / Qazizai 26.8.2021.

<sup>53</sup> HS/Hakala 24.8.2021.

<sup>54</sup> Al-Jazeera/Latifi 22.8.2021.

<sup>55</sup> Newlines / Qazizai 26.8.2021.

<sup>56</sup> HS/Hakala 24.8.2021; Al-Jazeera/Latifi 22.8.2021.

<sup>57</sup> NYT 25.8.2021; WSJ/Shah & Amiri 29.8.2021.

<sup>58</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>59</sup> WSJ/Shah & Amiri 29.8.2021.

armeijan sotilaita on paennut Panjshiriin ja liittynyt vastarintaan. Vastarinnan joukkojen kooksi kerrotaan "useita tuhansia" sotilaita.<sup>60</sup>

Panjshirin maakunta sijaitsee samannimisessä vaikeasti saavutettavassa laaksossa, eikä sitä pystytty aiemman vastarinnan aikana valloittamaan. Toisaalta laakso on tällä hetkellä täysin Talibanin saartama, eikä siellä ole lentokenttää, minkä vuoksi huoltotoimitusten saaminen maakuntaan on vaikeaa. Aiemman vastarinnan aikaan maakunta pystyi luottamaan naapurimaihin ulottuneista toimitusketjuista. On siis epätodennäköistä, että vastarintaliike pystyisi rakentamaan ainakaan lyhyellä aikavälillä todellista Talibanin vastaista toimintaa.<sup>61</sup> Arvellaan, että Taliban pystyisi halutessaan valtaamaan Panjshirin päivässä. Vastarintaliike on ilmoittanut, että se pyrkii neuvotteluratkaisuun Talibanin kanssa, jotta maahan muodostettaisiin eri osapuolia edustava, hajautettu hallinto.<sup>62</sup>

### 3.1 Talibanin valtausoperaation vaikutukset siviilien elinolosuhteisiin

Valtausoperaation päättymisen jälkeen Kabulissa ja muissa suurissa kaupungeissa on ollut rauhallinen tilanne. AAN:n mukaan ainakin osa kaupoista, työpaikoista ja kouluista on avautunut.<sup>63</sup> Myös vastakkaisesta kehityksestä on raportoitu; Tolo News -uutistoimiston mukaan valtaosa kaupoista ja muista yrityksistä sekä hallintorakennuksista oli suljettuna. Kaupungin liikenne on harvaa, eikä esimerkiksi naisten kokoontumisia ole julkisesti nähtävissä. Kabuln normaalisti vilkkaimmatkin kaupunginosat olivat kaupungin valtaamista seuranneina päivinä hiljaisia.<sup>64</sup> Jotkut ihmiset ovat pyrkineet jatkamaan normaalia elämäänsä, mutta suuri osa ihmistä on jäänyt koteihinsa odottamaan, millaiseksi tilanne maassa muodostuu, ja aikooko Taliban kohdistaa oikeudenloukkauksia joihinkin henkilöihin.<sup>65</sup>

Al-Jazeera-uutiskanava raportoi edelleen 22.8.2021, että Talibanin vakuutteluista huolimatta elämä ei ole palannut Kabuln kaduille, vaan suuret kaupungit pysyvät suljettuina ja useissa avoinna olevissa liikkeissä, kuten kahviloissa, on vain murto-osa aiemmista asiakasmääristä.<sup>66</sup> Normaalielämä Kabulissa on jatkunut hankalana yli viikko kaupungin valtauksen jälkeen suurimman osan ihmisistä pysytellessä kotioloissaan. Suurin osa pankeista, virastoista ja kaupoista on suljettuna, eikä mitään sosiaalisia tapahtumia järjestetä. Hankaluuksia aiheuttaa myös käteisen rahan vaikea saatavuus, sillä pankkien lisäksi pankkiautomaatit olivat olleet pois toiminnasta yli kahden viikon ajan.<sup>67</sup> Pankkien osittainen avautuminen 25.8. sai aikaan valtaisia ruuhkia ihmisten pyrkiessä nostamaan rahojaan pois tileiltään.<sup>68</sup> Muutoin ihmisten kerrotaan pysyvän kotonaan, koska he eivät halua epätietoisuuden vallitessa joutua Talibanin väkivallan tai pidätysten kohteeksi mahdollisten sosiaalisten normien rikkomisen takia. Esimerkiksi parturit kertovat menettäneensä asiakkaansa.<sup>69</sup>

Kandaharissa taistelujen jälkeisellä viikolla kauppojen ja torien sekä osan kouluista kerrotaan jälleen avanneen ovensa. Myös pitkään suljettuna olleiden matkaviestinverkkojen kerrotaan palautuneen käyttöön. Nangarharin Jalalabadissa kaupallisen elämän kerrotaan avautuneen, mutta useiden elintarvikkeiden ja muiden välttämättömyystarvikkeiden hintojen

<sup>60</sup> NYT/Gall & Nossiter 25.8.2021.

<sup>61</sup> Der Spiegel/Reuter 20.8.2021.

<sup>62</sup> WSJ/Shah & Amiri 29.8.2021.

<sup>63</sup> AAN/van Bijlert 17.8.2021.

<sup>64</sup> Tolo News 16.8.2021.

<sup>65</sup> AAN/van Bijlert 17.8.2021.

<sup>66</sup> Al-Jazeera/Latifi 22.8.2021.

<sup>67</sup> Al-Jazeera/Latifi 24.8.2021.

<sup>68</sup> Al-Jazeera/Latifi 25.8.2021.

<sup>69</sup> Al-Jazeera/Latifi 24.8.2021.

kerrotaan nousseen merkittävästi Talibanin valtauksen jälkeen.<sup>70</sup> Myös Pohjois-Afganistanissa liike-elämän ja kauppajen kerrotaan vähitellen avautuneen uudelleen alueen maakuntien pääkaupungeissa.<sup>71</sup> Taliban on kehottanut kuitenkin työelämässä olevia naisia pysyttelemään kotonaan, kunnes tilanne rauhoittuu. Taliban on kuitenkin vakuuttanut, että kyseessä on vain tilapäinen toimenpide.<sup>72</sup>

### 3.2 Siviiliuhrit

Elokuun taisteluiden aikana mahdollisesti aiheutuneista siviiliuhreista ei ole vielä raportoitu kattavasti. YK:n mukaan Kunduzin kaupungissa käytyjen taistelujen aikaan 30 siviiliä sai surmansa ja 100 haavoittui.<sup>73</sup> Tammi- ja heinäkuun 2021 välisenä aikana aiheutuneista siviiliuhreista on saatavilla tietoa Maahanmuuttoviraston maatietopalvelun aiemmista raporteista.

Talibanin toukokuussa 2021 aloittamien taisteluiden aikana siviileihin kohdistuneita oikeudenloukkauksia on paljastunut lisää elokuussa. Afganistanin islamilaisen tasavallan hallinto vaati elokuun alussa YK:n ihmisoikeuskomitealta erikoisistuntoa sekä tiedonhankintakomission lähettämistä Talibanin toimien tutkimiseksi.<sup>74</sup> Erikoisistunto ei kuitenkaan 24.8. järjestetyssä kokouksessa päättänyt lähettää tiedonhankintakomissiota maahan tai esittää muitakaan toimenpiteitä.<sup>75</sup>

Amnesty International raportoi elokuussa saaneen tietoonsa heinäkuun 2021 alussa Ghaznin maakunnan Malistanissa tapahtuneen etnisyydeltään hazaroita olleiden siviilien joukkosurman. Amnestyn mukaan maakunnassa tuolloin kiihtyneitä taisteluja vuorille paenneet paikalliset miehet olivat palatessaan kyläänsä havainneet Talibanin ryöstäneen heidän asuntonsa. Tämän jälkeen Taliban oli pysäyttänyt miehet tarkastuspisteellään, jossa kuusi miehistä ammuttiin kuoliaksi ja kolme menetti henkensä kidutuksen seurauksena. Amnestyn mukaan on todennäköistä, että välikohtaus edustaa vain murto-osaa vastaavista tapauksista, joista ei raportoida puutteellisten yhteyksien ja Talibanin suorittaman valvonnan vuoksi.<sup>76</sup>

AAN:n mukaan Afganistanissa on levinnyt tietoja siitä, että Taliban pyrkii etsimään käsiinsä tiettyjä ihmisiä, mikä on aiheuttanut levottomuutta.<sup>77</sup> Useat mediat ovat kertoneet Taliban-taistelijoiden etsivän järjestelmällisillä kotietsinnöillä ihmisiä, jotka ovat työskennelleet kansainvälisille joukoille, sekä heidän perheitään. Mediat ovat viitanneet uutisoinnissaan YK:n norjalaiselta tutkimuslaitokselta tilaamaan, julkaisemattomaan raporttiin. Myös Kabulin lentokentälle pyrkineitä on kuulusteltu.<sup>78</sup> Myöskään AAN:n mukaan ei ole epäilystä siitä, etteikö kotietsintöjä tapahtuisi mutta varmistettua tietoa on tällä hetkellä vaikeaa saada useiden eri lähteiden kierrättäessä samoja tietoja.<sup>79</sup> Myös YK:n ihmisoikeusasioiden korkea edustaja totesi ihmisoikeusneuvoston erityiskokouksessa, että Afganistanista on raportoitu siviileihin ja Afganistanin turvallisuusjoukkoihin kohdistuneista teloituksista, lapsisotilaiden

---

<sup>70</sup> UN OCHA 18.8.2021.

<sup>71</sup> UN OCHA 25.8.2021.

<sup>72</sup> BBC 25.8.2021.

<sup>73</sup> UN OCHA 18.8.2021.

<sup>74</sup> AAN/Qaane & Reid 23.8.2021.

<sup>75</sup> UN News 24.8.2021.

<sup>76</sup> Amnesty International 19.8.2021; Al-Jazeera 20.8.2021a.

<sup>77</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

<sup>78</sup> Al-Jazeera 20.8.2021b.

<sup>79</sup> AAN/van Bijlert 19.8.2021.

värväämisestä ja rauhanomaisen mielenosoitusten tukahduttamisista.<sup>80</sup> Myös The New York Times -lehti uutisoi, että Talibanin antamista armahduslupauksista huolimatta eri Afganistanin alueilta on raportoitu enenevissä määrin entiselle hallinnolle työskennelleiden pidätyksistä, katoamisista ja jopa teloituksista. Toiminnan kerrotaan tapahtuvan pitkälti piilossa, eikä ole tiedossa, ovatko raportoidut oikeudenloukkaukset tehty paikallisten taistelijoiden vai liikkeen johdon määräyksellä. Useiden, jotka pelkäävät nyt joutuvansa Talibanin hyökkäysten kohteiksi, kerrotaan piileskelevän.<sup>81</sup>

Monien Afganistanin ihmisoikeustilanteesta raportoineiden toimijoiden toiminta on estynyt vallanvaihdoksen myötä. Taliban on ottanut hallintaansa valtiollisen Afganistanin itsenäisen ihmisoikeuskomission, jonka henkilökunta pelkää mahdollisia seurauksia aiemmasta toiminnastaan. YK:n Afganistan-ohjelma UNAMA on joutunut evakuoimaan suuren osan työntekijöistään ja on mahdollista, että se joutuu tulevaisuudessa keskittymään humanitaarisen avun pääsyn takaamiseen ihmisoikeusraportoinnin sijaan. Myös aiemmin ihmisoikeustilanteesta aktiivisesti raportoineet paikalliset, riippumattomat mediat ja järjestöt ovat joutuneet hiljentymään vallanvaihdoksen jälkeen.<sup>82</sup> Esimerkiksi afganistanilainen uutistoimisto Tolo News kertoi sen toimittajan ja kuvaajan joutuneen Talibanin pahoinpitelämäksi Kabulissa.<sup>83</sup>

## 4 Humanitaarinen tilanne

Afganistanin humanitaariset olosuhteet heikentyivät jo vuoden 2020 aikana muun muassa koronaviruspandemian (COVID-19) takia. Avun tarpeessa olevien ihmisten määrä (18,4 miljoonaa) kaksinkertaistui edellisvuodesta kattamaan jo lähes puolet Afganistanin koko väestöstä. Yli kolmasosa afganistanilaisista (14,1 miljoonaa) kärsii akuutista ruoan puutteesta ja puolet alle viisivuotiaista lapsista on vakavasti aliravittuja.<sup>84</sup> Länsi-Afganistan on kärsinyt kesän 2021 aikana ennätyksellisestä kuivuudesta. Heratin, Badghisin ja Ghorin maakunnissa tilanteen kerrotaan olevan kuivuuden suhteen äärimmäinen, Faryabin maakunnassa vakava.<sup>85</sup>

Afganistanissa alkoi keväällä 2021 koronaviruspandemian kolmas aalto. Heinäkuun 14. päivään mennessä Afganistanissa on vahvistettu pandemian alusta lähtien lähes 137 000 koronavirustapausta, minkä uskotaan kuitenkin olevan lukuna todellista tapausmäärää selvästi alhaisempi. Maassa on todettu myös 5923 koronavirustautiin liittyvää kuolemantapausta.<sup>86</sup> Afganistanin terveydenhuoltojärjestelmä on ylikuormittunut, eikä suuri osa sairastuneista hakeudu hoitoon. Afganistanin talous kääntyi laskuun koronaviruspandemian kasvatettua kaupungeissa asuvan väestön työttömyyttä ja köyhyyttä. Perustuotteiden hinnat ovat jatkaneet nousuaan, mutta ihmisten ostovoima on laskenut selvästi, minkä seurauksena yhä useammat afganistanilaiset ovat velkautuneet yli kestävyksensä.<sup>87</sup> Vasta noin miljoona afganistanilaista eli alle 3 % väestöstä oli saanut heinäkuun puoliväliin mennessä vähintään yhden rokoteannoksen koronavirustautia vastaan.<sup>88</sup>

---

<sup>80</sup> UN News 24.8.2021.

<sup>81</sup> NYT/Gall 31.8.2021.

<sup>82</sup> AAN/Reid & Qaane 23.8.2021.

<sup>83</sup> Tolo News 26.8.2021.

<sup>84</sup> UN OCHA 9.5.2021.

<sup>85</sup> UN OCHA 18.8.2021.

<sup>86</sup> UN OCHA & WHO 15.7.2021.

<sup>87</sup> UN OCHA 9.5.2021.

<sup>88</sup> UN OCHA & WHO 15.7.2021.

Talibanin valtaannousun jälkeen Afganistanin humanitaarisen tilanteen kehittyminen entistä vakavampaan suuntaan on herättänyt kansainvälisissä järjestöissä vakavaa huolta. Muun muassa YK:n pakolaisjärjestö UNHCR ja Maailman ruokaohjelma WFP ovat ilmaisseet huolensa humanitaarisen avun tarpeen lisääntymisestä.<sup>89</sup> Esimerkiksi Nuristanin maakunnassa vain muutamat terveysasemat ovat pystyneet toimimaan vallanvaihdon jälkeen, ja muut kärsivät terveydenhoitohenkilökunnan ja tarvittavien varusteiden puutteesta. Sen sijaan esimerkiksi Kunarissa, Laghmanissa ja Nangarharissa terveysasemat pystyivät toimimaan toistaiseksi.<sup>90</sup> Myös Etelä-Afganistanin Kandaharissa humanitaariset toimijat ovat pystyneet jatkamaan toimintaansa 15.8. jälkeen.<sup>91</sup> Etelä-Afganistanissa sairaalat ovat kuitenkin ylikuormittuneet, kun taisteluiden päätyttyä hoitoon on saapunut suuria määriä niiden aikana haavoittuneita siviilejä ja Taliban-taistelijoita, jotka eivät aiemmin ole päässeet sairaaloihin taisteluiden ja niiden vuoksi asetettujen tiesulkujen seurauksena.<sup>92</sup>

### Muuttoliiketilanne

Vuonna 2021, 9.8. mennessä, 558 123 ihmistä on joutunut siirtymään konfliktin takia maan sisäisesti Afganistanissa. Eniten sisäisesti siirtymään joutuneita (IDP, Internally Displaced Person) on paennut Kunduzin, Badghisin ja Bamiyanin maakunnista ja lisäksi suuria määriä myös Faryabista, Kandaharista, Nangarharista, Kunarista, Baghlanista ja Takharista. Valtaosa IDP:istä on sijoittunut lähtömaakuntiinsa. Ainostaan Panjshirista ja Paktikasta ei ole raportoitu sisäisesti siirtymään joutuneista. Luvuissa on nähtävissä nousua vuoteen 2020 verrattuna, jolloin koko vuoden aikana konfliktia pakeni noin 404 000 ihmistä. Paenneiden määrä lähestyy vuoden 2016 ennätyslukemia, jolloin IDP:eitä pakeni noin 674 000, tuolloinkin eniten Kunduzista.<sup>93</sup> Talibanin aloitettua valtausoperaationsa ympäri Afganistania, suuri määrä ihmisiä pyrki pakenemaan kotialueeltaan Kabuliin. Heinä-elokuussa 2021 ennen Kabulin valtausta kaupunkiin saapui 17 500 uutta sisäisesti siirtymään joutunutta.<sup>94</sup> UN OCHAN saamien alustavien raporttien mukaan Kandaharissa osa taisteluja paenneista ihmisistä on päässyt palaamaan koteihinsa.<sup>95</sup>

Afganistanista on raportoitu myös maasta lähtevien määrän voimakkaasta kasvusta kesän 2021 aikana, ja lähtijöiden määrä on kesä-heinäkuussa ollut 20 000–30 000 viikossa. Noin 80 % lähtijöistä ilmoittaa kohteekseen Iranin ja noin 16 % tavoittelee pääsyä Turkkiin tai Eurooppaan.<sup>96</sup> Pakistanin rajalta on raportoitu Afganistanista rajan ylittävien määrän kasvaneen Talibanin saatua maan hallintaansa.<sup>97</sup> Tolo News -uutistoimiston mukaan myös Turkin viranomaiset ovat raportoineet sen rajan ylittäneiden afganistanilaisten määrän lisääntyneen Talibanin valtaannousun jälkeen.<sup>98</sup>

---

<sup>89</sup> Al-Jazeera/Khan 24.8.2021.

<sup>90</sup> UN OCHA 25.8.2021.

<sup>91</sup> UN OCHA 18.8.2021.

<sup>92</sup> UN OCHA 25.8.2021.

<sup>93</sup> UN OCHA 23.8.2021.

<sup>94</sup> UN OCHA 18.8.2021.

<sup>95</sup> UN OCHA 18.8.2021.

<sup>96</sup> Gandhara 26.7.2021.

<sup>97</sup> BBC 31.8.2021.

<sup>98</sup> Tolo News 23.8.2021.

## Lähteet

AAN (Afghanistan Analysts Network)

/Reid, Rachel & Qaane, Ehsan 23.8.2021. *UN Human Rights Council to talk about Afghanistan: Why so little appetite for action?* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/rights-freedom/un-human-rights-council-to-talk-about-afghanistan-why-so-little-appetite-for-action/> (käyty 31.8.2021).

/Clark, Kate 21.8.2021. *The Taliban's rise to power: As the US prepared for peace, the Taliban prepared for war.* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/the-talebans-rise-to-power-as-the-us-prepared-for-peace-the-taleban-prepared-for-war/> (käyty 31.8.2021).

/van Bijlert 19.8.2021. *The Taliban leadership converges on Kabul as remnants of the republic reposition themselves.* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/the-taleban-leadership-converges-on-kabul-as-the-remnants-of-the-republic-try-to-reposition-themselves/> (käyty 31.8.2021).

/van Bijlert 17.8.2021. *Afghanistan Has a New Government: The country wonders what the new normal will look like* Martine van Bijlert. <https://www.afghan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/afghanistan-has-a-new-government-the-country-wonders-what-the-new-normal-will-look-like/> (käyty 31.8.2021).

/van Bijlert 15.8.2021. *Is This How It Ends? With the Taliban closing in on Kabul, President Ghani faces tough decisions.* <https://www.afghan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/is-this-how-it-ends-with-the-taleban-closing-in-on-kabul-president-ghani-faces-tough-decisions/> (käyty 31.8.2021).

/Clark, Kate 16.7.2021. *Menace, Negotiation, Attack: The Taliban take more District Centres across Afghanistan.* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/reports/war-and-peace/menace-negotiation-attack-the-taleban-take-more-district-centres-across-afghanistan/> (käyty 31.8.2021).

12.7.2021. *AAN Dossier XXIX: Living with the Taliban.* <https://www.afghanistan-analysts.org/en/dossiers/aan-dossier-xxix-living-with-the-taleban/> (käyty 31.8.2021).

Amnesty International 19.8.2021. *Afghanistan: Taliban responsible for brutal massacre of Hazara men – new investigation.* <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/08/afghanistan-taliban-responsible-for-brutal-massacre-of-hazara-men-new-investigation/> (käyty 31.8.2021).

BBC

31.8.2021. *Afghanistan: Fleeing the Taliban into Pakistan and leaving dreams behind.* <https://www.bbc.com/news/world-asia-58380551> (käyty 31.8.2021).

25.8.2021. *Afghanistan: Taliban tell working women to stay at home.* <https://www.bbc.com/news/world-asia-58315413> (käyty 31.8.2021).

1.8.2021. *Afghanistan: Taliban continue attacks on three major cities.* <https://www.bbc.com/news/world-asia-58040141> (käyty 31.8.2021).

## Gandhara

/Synovitz, Ron 25.8.2021. *Will The Taliban Stay United To Govern, Or Splinter Into Regional Fiefdoms?* <https://gandhara.rferl.org/a/taliban-govern-regional-factions/31428069.html> (käyty 31.8.2021).

26.7.2021. *'We Don't Have A Choice': Thousands Of Afghans Fleeing Abroad Daily As Taliban Violence Soars.* <https://gandhara.rferl.org/a/afghan-refugees-taliban-violence/31378092.html> (käyty 31.8.2021).

## The Guardian

/Burke, Jason 28.8.2021. *Afghanistan drone strike targeted Islamic State 'planner' in car, US says.* <https://www.theguardian.com/world/2021/aug/28/afghanistan-drone-strike-targeted-islamic-state-planner-in-car-us-says> (käyty 31.8.2021).

/Giustozzi, Antonio 16.8.2021. *The Taliban have retaken Afghanistan – this time, how will they rule it?* <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/aug/16/taliban-afghanistan-rule-hardline-coalition-powers> (käyty 31.8.2021).

16.8.2021. *Timeline: the Taliban's sweeping offensive in Afghanistan.* <https://www.theguardian.com/world/2021/aug/16/timeline-the-talibans-sweeping-offensive-in-afghanistan> (käyty 31.8.2021).

/Garham-Harrison, Emma & Savage, Michael 14.8.2021. *Last major Afghan city in the north falls to the Taliban.* <https://www.theguardian.com/world/2021/aug/14/afghans-flee-kabul-in-panic-as-taliban-forces-close-in> (käyty 31.8.2021).

HS (Helsingin Sanomat)/Hakala, Pekka 24.8.2021. *Verisistä terrori-teoistaan tunnettu ryhmä hallitsee nyt Kabulın katuja – tällainen on pahamaineinen Haqqanin verkosto.* <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000008211873.html> (käyty 31.8.2021).

## Al-Jazeera

/Latifi, Ali M. 25.8.2021. *Banks in Kabul reopen, drawing crowds of cash-starved Afghans.* <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/25/banks-reopen-in-kabul> (käyty 31.8.2021).

/Khan, Imran-Ullah 24.8.2021. *WFP calls for urgent aid as millions of Afghans face starvation.* <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/24/wfp-food-aid-afghanistan-starvation-taliban> (käyty 31.8.2021).

/Latifi, Ali M. 24.8.2021. *Afghan small business owners in anxious wait over what comes next.* <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/24/afghans-feel-economic-pinch-amid-uncertainties> (käyty 31.8.2021).

/Latifi, Ali M. 22.8.2021. *'All Afghans' should feel safe under Taliban, says security chief.* <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/22/all-afghans-should-feel-safe-under-taliban-says-security-chief> (käyty 31.8.2021).

20.8.2021a. *Taliban responsible for massacre of nine Hazara men: Amnesty.* <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/20/taliban-responsible-for-massacre-of-nine-hazara-men-amnesty> (käyty 31.8.2021).

20.8.2021b. Taliban conducting 'targeted door-to-door visits': UN document.  
<https://www.aljazeera.com/news/2021/8/20/taliban-un-report-afghanistan-door-to-door-revenge> (käyty 31.8.2021).

Newlines / Qazizai, Fazelminallah 26.8.2021. *The Taliban's Struggle to Control Kabul*.  
<https://newlinesmag.com/reportage/the-talibans-struggle-to-control-kabul/> (käyty 31.8.2021).

NYT (The New York Times)

/Gall, Carlotta 31.8.2021. *As the Taliban Tighten Their Grip, Fears of Retribution Grow*. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

/Gibbons-Neff, Thomas 31.8.2021. *In Afghanistan, an Unceremonious End, and a Shrouded Beginning*. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

/Zucchini, David 30.8.2021. *U.S. Conducts Drone Strike in Kabul and Winds Down Airlift as Deadline Nears*. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

/Nossiter, Adam & Schmitt, Eric 28.8.2021. *U.S. Launches Strike on ISIS-K as Bombing's Death Toll Soars*. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

/Sadat, Sami 27.8.2021. *I Commanded Afghan Troops This Year. We Were Betrayed.; Guest Essay*. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

/Gall, Carlotta & Nossiter, Adam 25.8.2021. *Budding Resistance to the Taliban Faces Long Odds*. Saatavilla Factiva-uutistietokannassa.

Politico/Saeed, Saim 20.8.2021. *Taliban 2.0: Older, media-savvy and still duplicitous*.  
<https://www.politico.eu/article/taliban-afghanistan-rebrand-social-media-twitter-international-recognition/> (käyty 31.8.2021).

Reuters 23.8.2021. *Taliban near Panjshir after retaking three northern Afghan districts*.  
<https://www.reuters.com/world/asia-pacific/taliban-say-they-have-retaken-three-northern-districts-seized-by-afghan-militias-2021-08-23/> (käyty 31.8.2021).

Der Spiegel/Reuter, Christoph 20.8.2021. *The Entirely Predictable Failure of the West's Mission in Afghanistan*.  
<https://www.spiegel.de/international/world/the-trillion-dollar-illusion-the-entirely-predictable-failure-of-the-west-s-mission-in-afghanistan-a-0193fa9c-aa6f-4719-84de-01ead3aefcf6> (käyty 31.8.2021).

Tolo News

26.8.2021. *TOLOnews Reporter, Cameraman Beaten by Taliban*.  
<https://tolonews.com/afghanistan/attack-mediajournalists-174396> (käyty 31.8.2021).

23.8.2021. *Turkey Reports Influx of Afghan Refugees*.  
<https://tolonews.com/world/international-174362> (käyty 31.8.2021).

22.8.2021. *Karzai, Abdullah Meet Taliban Political Office Members in Kabul*.  
<https://tolonews.com/afghanistan-174343> (käyty 31.8.2021).

16.8.2021. *At Least 10 People Killed in Chaos at Kabul Airport*.  
<https://tolonews.com/afghanistan-174254> (käyty 31.8.2021).

16.8.2021. *Kabul City Quiet, Residents Apprehensive First Day Under Taliban*.  
<https://tolonews.com/afghanistan-174253> (käyty 31.8.2021).

UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) 20.8.2021. *UNHCR warns that humanitarian needs in Afghanistan cannot be forgotten.*  
<https://www.unhcr.org/news/briefing/2021/8/611f61824/unhcr-warns-humanitarian-needs-afghanistan-forgotten.html> (käyty 31.8.2021).

UN News 24.8.2021. *Afghanistan women's rights are 'red line', UN rights chief tells States.*  
<https://news.un.org/en/story/2021/08/1098322> (käyty 31.8.2021).

UN OCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs)

25.8.2021. *Afghanistan Weekly Humanitarian Update | 16 – 22 August 2021.*  
<https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/afghanistan/document/afghanistan-weekly-humanitarian-update-16-%E2%80%93-22-august-2021>  
(käyty 31.8.2021).

23.8.2021. *Afghanistan: Conflict Induced Displacements (as of 23 August 2021)*  
*Actual displacements between 1 January 2021 and 9 August 2021.*  
<https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/afghanistan/idps> (käyty 31.8.2021).

18.8.2021. *Afghanistan Weekly Humanitarian Update | 9 – 15 August 2021.*  
[https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan\\_humanitarian\\_weekly\\_august\\_2021.pdf](https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_humanitarian_weekly_august_2021.pdf) (käyty 31.8.2021).

9.5.2021. *Afghanistan: Humanitarian Crisis.*  
[https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/humanitarian\\_crisis\\_in\\_afghanistan\\_2021.pdf](https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/humanitarian_crisis_in_afghanistan_2021.pdf) (käyty 31.8.2021).

UNOCHA (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs) & WHO (World Health Organization) 15.7.2021. *Afghanistan Flash Update: COVID-19 Strategic Situation Report No. 101.*  
[https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan\\_strategic\\_sitrep\\_covid-19\\_15\\_july\\_2021.pdf](https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/afghanistan_strategic_sitrep_covid-19_15_july_2021.pdf) (käyty 31.8.2021).

Washington Post, The

/Mellen, Ruby 16.8.2021. *The shocking speed of the Taliban's advance: A visual timeline.* <https://www.washingtonpost.com/world/2021/08/16/taliban-timeline/> (käyty 31.8.2021).

/George, Susannah 15.8.2021. *Afghanistan's military collapse: Illicit deals and mass desertions.*  
<https://www.washingtonpost.com/world/2021/08/15/afghanistan-military-collapse-taliban/> (käyty 31.8.2021).

WSJ (The Wall Street Journal)/Shah, Saeed & Amiri, Ehsanullah 29.8.2021. *Taliban Close In on Afghanistan's Panjshir Valley, Putting Pressure on Resistance Haven.*  
<https://www.wsj.com/articles/taliban-close-in-on-afghanistans-panjshir-valley-putting-pressure-on-resistance-haven-11630267917> (käyty 31.8.2021).